

Un cert descens als inferns

El volum *Vivir es sobreviure* de Conxita Mir (Editorial Milenio. Lleida 2000) se'ns presenta amb la forma d'un assaig d'història social del franquisme primerenc a les comunitats rurals de la Catalunya interior, des del 1939 fins al 1952, en allò que hem convingut a anomenar les terres de Ponent, concepte que no és usat mai per l'autora. Usa més aviat el concepte de *provincia*, atès que s'adreça a un públic espanyol.

D'entrada, el volum demostra poca perícia estilística: els historiadors haurien d'aprendre a escriure més fluidament. Conxita Mir no és cap Vicens Vives amb la ploma als dits, més quan s'encara –i això no ho confessa sinó d'esquitllentes en acabar l'estudi– amb la interrogació sobre la vida del seu poble i de la seua família, en les converses de sobretaula que parlaven de la guerra, de la república, del franquisme i de la xarxa espessa de controls i delacions que el franquisme va bastir amb la derrota bèl·lica de la república com a argument i la subsegüent repressió com a gran tema de fons.

Vull dir que l'autora s'enfronta a temes molt candents, gairebé diria roents de la vida rural de postguerra. Aquest és el nus inicial. Queda clar que la historiadora s'ocupa de vestir intel·lectualment aquestes converses i vivències subjectives que molts que som també de pobles del Segrià hem viscut i hem sentit massa vegades. Formen part dels mites de la tribu en expressió encertada d'Alberto Roig. Mites de la tribu dels quals no es podia parlar mai en públic perquè ferien tot de susceptibilitats i perquè, en definitiva, aixecaven tot de passions i malvestats com una nova caixa de Pandora.

En efecte, el tema és roent i s'hi ha depositat diverses capes d'oblit fins a esdevindre un tabú de la mateixa tribu. Qualsevol persona que hagi viscut en un poble petit de Ponent sap que no es podia parlar en públic de certes coses: les revenges, per exemple. La guerra, evidentment. I les injustícies, infraccions dels nous amos del règim. Darrere les paraules sorgien morts a manta. Assassinsats pel terror roig i afusellats pel terror blanc. Ja és sabut que la violència és una espiral difícil de controlar i més difícil de sortir-ne.

Conxita Mir ha tingut la valentia intel·lectual de parlar-ne, encara que sigui amb aquest estil espès i acadèmic que alguns confonen amb la ciència i la saviesa. O l'estudi universitari, dit exactament.

Conxita Mir s'ha parapetat darrere una extensa bibliografia que pràcticament li serveix d'escut o de trinxera. Però, a més a més, ha cercat en els inferns dels informes o avals de conducta, dels processos judicials, de les causes de suïcidi, de la prostitució forçada i, per aquest cantó, ha demostrat que la guerra i les seues conseqüències van marcar històricament diverses generacions fins a emmotllar-los la vida concreta. En cert sentit, Conxita Mir havia de mostrar les obvietats, les claredats que tones i tones de propaganda havien ocultat. El Glorioso Movimiento Nacional obtingué una victòria absoluta i sense reserves no només als camps de batalla sinó en la vida privada de les persones. L'anihilament de les causes republicanes o simplement que no coincidien amb el *movimiento* va ser taxatiu, complet, definitiu. I més encara als pobles de la Catalunya interior on el control exercit per tots els estaments del poder: des dels capellans i la Guàrdia Civil fins als jutges, fou omnímode. La por cerval que inculcà el nou règim fou metòdica i completa, i no deixà una esclatxa per a cap dissidència. La persecució de certs grupúsculs polítics fou completa i és detallada en molts casos concrets que l'autora va desgranant mantenint, encara ara, l'anonimat de les persones i dels pobles on succeïren els fets. Només es permet d'explicar alguns fets lúdics –unes cançons satíriques cantades en la festa major de Torregrossa, la vila natal de l'autora, que també foren perseguides per l'autoritat del moment. La latent bel·ligerància de l'autora també ve a refrendar aquesta victòria de què parlava.

Es fa molt difícil fer entendre als joves d'ara aquell ambient de misèria, de control i delació que regnà a Catalunya en els primers dotze anys del franquisme –els que estudia l'autora.

És un tòpic afirmar que l'estudi del franquisme és un cert descens als inferns, però és un tòpic cert. Conxita Mir ha baixat als soterranis irrespirables i pollosos d'aquell món sense llum i n'ha tret un volum ben construït que s'ha de llegir a poc a poc perquè, si no, et sumeix en la tristesa o en la ràbia.

ANDREU LONCÀ

Andreu Loncà

El Segre

27-8-00